

SATU RÄMÖ JAKOB

V TIENI
POLÁRNEJ ŽIARY

ISLANDSKÝ
KRIMI
BESTSELLER

ikv

JAKOB

V TIENI
POLÁRNEJ ŽIARY

SATU RÄMÖ

JAKOB

V TIENI
POLÁRNEJ ŽIARY

Preložil Andrej Števkó

IKAR

Satu Rämö
JAKOB

Copyright © Satu Rämö, 2023

First published in Finnish with the original
title Jakob by Werner Söderström Ltd (WSOY), Helsinki, in 2023.

Slovak translation published by arrangement
with Bonnier Rights Finland.

Translation © 2025 by Andrej Števkó

Cover art @ buerosued.de

mauritus images / Rainer Mirau / 05143205

Slovak edition © 2025 by IKAR, a.s.

Úryvky z básní na stranách 70 a 136 pochádzajú z knihy Jólin koma
(Vianoce prichádzajú, autor Jóhannes úr Kötlum)
publikovanej prvý raz v roku 1932.

Preklad diela vyšiel s finančnou podporou

FILI – Finnish Literature Exchange

ISBN 978-80-575-0434-4

Venujem mame
(1957 - 2023)

Åkäslömpö • Kittilä
Kolari •

FÍNSKO

• Helsinki

*Pod' ku mne
Postarám sa o teba
Ochránim Ťa
Pod' si sem ľahnúť*

Come to me

Text BJÖRK GUÐMUNDSDÓTTIROVÁ (1993)

VTEDY

1. KAPITOLA

Äkäslompola, jún 1988

„Nechcem,“ zakričal najmladší z partie a odohnal zopár otravných komárov. Päťročný chlapec hľadel na svojho staršieho bratranca a jeho kamaráta na brehu. Starší chlapci mali toľko isto rokov, boli rovnako vysokí a vždy chodili všade spolu. Z diaľky ich bolo rozoznať len podľa rôznej farby vlasov. Jeden ich mal veľmi tmavé, skoro až čierne, druhý svetlohnedé.

Voda bola studená, hoci už bol takmer stred leta. Slnko žiarilo na bezoblačnom nebi, vtáky štebotali. Najmladší si napäto žmolil plavky.

Dnes si naplánovali spoločné dobrodružstvo. U najmladšieho si dali na desiatu palacinky. Mastili kartovú hru Uno a žartovali ostošeť. Starší mu hovorili o napínavej hre, do ktorej sa môžu zapojiť len predškoláci. Chlapec sa nadchol, že bude mať takú dôležitú rolu a trochu nudný letný deň naberie nečakané obrátky. Na nohy opálené od slnka si obuli tenisky, na hlavu, ako sa patrí, pevnejšie nasadili ostro poprehýbanú čapicu a vyrazili na bicykloch na miestnu pláž.

Na brehu sa úplne pohrúžili do hry a nedokázali len tak prestať.

„Choď, len choď, poklad je tam, na dne,“ pobádal rovesníka už po ktoviekoľký raz tmavovlasý chlapec. Starší

kamaráti mu celé popoludnie opakovali príbeh o lodi, ktorá sa tam kedysi dávno potopila. Znelo to v každom ohľade zábavne a napínavo. Na starej lodi boli tri zlaté kľučky, ktoré stále ležia na dne jazera.

Voda mu siahala po kolená. Tmavovlasý sa pozrel na vedľa stojaceho kamaráta, akoby v ňom hľadal oporu pre svoje slová. Hnedovlasý súhlasne prikyvoval a kričal: „Už to nie je ďaleko. Odrátaj si desať krokov a už budeš mať poklad naozaj na dosah.“

Chlapec stojaci v jazere pritlačil bradu k hrudi a spod obočia sa pozrel na oboch kamarátov na brehu. Dvoma malými hornými zubami, ktoré ešte držali v ďasnách, si prešiel po spodnej pere.

„Dobre, Mikael! Len dopredu!“

Povzbudzovanie od tmavovlasého prinútilo chlapca urobiť niekoľko krokov vzad. Vodu mal už po útle stehná. Začala mu nabiehať husia koža.

„Tak teda?“ ozval sa roztraseným hlasom. Nedalo sa rozoznať, či takým tenkým hláskom hovorí zo strachu alebo je mu v jazere zima.

Odkiaľsi od cesty sa ozvali natešené hlasy a zvončky na bicykloch. Výletníci neodbočili k jazeru, ale pokračovali ďalej. Čoskoro opäť nastalo ticho.

„Prečo mám ísť po to sám?“ pýtal sa chlapec, hoci ešte nedostal odpoveď ani na predchádzajúcu otázku.

„To musia len malí, veľkí nemôžu. Tak sa hovorí v tom príbehu,“ utvrdzoval ho tmavovlasý bratranec.

Hnedovlasý kamarát pokračoval:

„Je skutočne blízko. O chvíľu vytiahneš prvú kľučku a ukážeš ju aj nám.“

Najmladšiemu na malú chvíľu v očiach zablýskal tvrdý vzdor.

„Môžete sa pozrieť, ale poklad bude môj, keď ho nájdem. Nálezca si môže nechať, čo objaví, to ste povedali.“

Tmavovlasý si založil ruky v bok a so sebaistotou desaťročného odvetil:

„Samozrejme, že bude tvoj.“

Bratrancove slová povzbudili chlapca a otočil sa. Na chrbte mu zreteľne vystupovali úzke a ostré lopatky, keď sa pomaly vzdŕaľoval od brehu. Robil malé kroky, telo sa mu zľahka pohojďovalo zo strany na stranu, keď sa snažil udržať rovnováhu vo vode, ktorá bola centimeter po centimetri čoraz hlbšia. Už mu siahala po pazuchy.

Slnko sa odrážalo na hladine. Kdesi v diaľke zahrmelo. Dažďové mraky a búrka boli ešte ďaleko, no rana ako z de-la poriadne zadunela.

Ostáva zopár krokov a už nadočiahne nohami na dno.

„Ešte nevie plávať,“ povedal chlapcov tmavovlasý bratranec kamarátovi na brehu a pritom sa smial.

Atmosféra sa zmenila, ako keď šľahne bičom, a radosť z hry sa vytrácala. Tmavovlasý pocítil napätie v celom tele. Zvraštil čelo, zaťal päste. Srdce mu bilo až v krku. V ústach pocítil železitú pachuť. Ozval sa tlmený zvuk, akoby niekto opatrne zblízka spustil kameň do vody.

„Fúha, verí si,“ vzdychol tmavovlasý. Jeho kamarát sa začal panicky smiať, no po pár zahihúňaniach aj jemu uviazol smiech v krku. Voľný priateľský rozhovor vystriedalo namáhavé dychčanie, keď sa rozbehli k jazeru.

Ponorili sa a rukami prehrabávali dno. Na hladine sa silno nadýchli, aby dostali zásobu vzduchu do pľúc.

Všetko zbytočne. Najmladší bol preč.

Vyčerpaní napokon vyšli z vody. Pozbierali si veci, rýchlo sa obliekli a pritom sa snažili vyhnúť pohľadu na skrútené tepláky a pokrkvane tričko v piesku, ktoré patrili

päťročnému. Najmenší bicykel ostal na pláži, až kým ho chlapci s oťaženými nohami neodtiahli do blízkeho lesa. Obzerali sa, ako keď krdeľ vtákov skúma okolie. Videl ich niekto? Bol na ceste ešte dakto okrem nich? Všade naokolo panovalo jemné ticho letného večera. Vietor šramotil vo vetvách stromov. Po kmeni blízkeho smreka rovného ako svieca bežala veverička. Hlasno škrabotala pazúrikmi.

Tmavovlasý chlapec ležal sklúčene na bruchu. Mal pocit, akoby po ňom niekto kráčal. Zvláštne sa triasol. Lesná vlhkosť sa zmiešala s chladným potom, ktorý mu vyrazil na koži, a cez letné veci ľahko prenikala k telu. Bola mu zima. Hnedovlasý kamarát vedľa neho zvracal a pomedzi dávivé zvuky z útrobov tela neustále opakoval:

„O tomto nikdy nikomu nepoviem! Nikdy!“

TERAZ

2. KAPITOLA

Ísafjörður, december 2021

Mladšia sestra štekľila Hildur po líci svojimi krátkymi vlasmi. Bolo z nich cítiť melónovú arómu. Hildur ju silno stískala a pod hrubou zimnou vetrovkou vnímala Björkine široké ramená. Björk Holmová. Stále si vychutnávala nové meno mladšej sestry a snažila sa zvyknúť si naň. Vlastne nebolo až také nové, veď Björk bola oveľa dlhšie Holmová než Rúnarsdóttirová. Priezvisko dostala ako malé dieťa po bývalom mužovi jej tety Huldy, keď sa presťahovali na Faerské ostrovy.

Hildur ju dlho objímala. Nechcela ju ani pustiť, hoci vedela, že už nemôže oddaľovať chvíľu odchodu. Bolo by oveľa jednoduchšie rozlúčiť sa s Björk pri vchode na letisko a hneď nato sa vrátiť do práce na miestnu policajnú stanicu. Ako keď človek rýchlo strhne prilepenú náplasť. Hildur to však nedokázala. Viac než dve desaťročia o sebe nič nevedeli, a tak bolo zakaždým náročné opätovne sa lúčiť.

Hildur pred rokom a pol po mnohých peripetiách našla svoju mladšiu sestru na Faerských ostrovoch. Björk spočiatku šokovalo, že vôbec má ďalšiu sestru a Hulda, ktorú považovala za svoju druhú mamu, je v skutočnosti jej tetá. Vedela, že jej vlastná mama už nežije, no s Huldou sa o tom nikdy hlbšie nerozprávali. Vlastne, s Huldou sa prí-

liš nebavili ani o ničom inom, teta bola uzavretá, myslou vo svojich svetoch. Björk však ani na chvíľu nezapochybovala, že Hildur hovorí pravdu. Hneď v okamihu stretnutia sa medzi nimi zrodila dôvera. Hildur si stále pamätala jej slová, keď pripravovala ich prvú spoločnú kávu:

„Pripadáš mi taká povedomá.“

Na obe to spravilo dojem. Bolo naozaj zvláštne nájsť stratenú sestru po takom dlhom čase. Skrátka, ak majú ľudia otvorené mysle, most medzi nimi niekedy vznikne akoby mihnutím oka. Občas stačí len pár slov a hneď majú dojem, ako keby tam ten druhý bol odjakživa. Za stolom u Björk sa celé dni rozprávali o všetkom, čo sa za ten čas stalo. Hildur hovorila, čo sa jej podarilo pozisťovať o rodinnej minulosti, a Björk zase zalovila vo svojich spomienkach.

Sestry mali na Faerských ostrovoch ťažké detstvo. Hulda sa síce o Rósu aj Björk dobre starala, no citovo bola chladná. Mlčanlivá a odťažitá. Príliš zavčasu sa u nej začali prejavovať poruchy pamäti a kontrolu nad svojím životom stratila, keď dievčatám ťahalo na tínedžerské roky. Museli sa tak veľmi skoro naučiť samostatnosti. Spolu chodievali na nákupy, varili a upratovali domácnosť. Nikto im neurčoval, kedy sa majú vrátiť domov, ani sa nezaujímal, ako sa im darí.

Hildur sa vo svojej policajnej praxi mnohokrát stretla s podobnými prípadmi. Okrem práce vyšetrovateľky zodpovedala aj za oddelenie pátrania po nezvestných deťoch, teda hlavne tých, ktoré ušli z ústavných zariadení a vydali sa vlastnou cestou. Bolo priam iróniou osudu, že o jej vlastné sestry sa nemal kto starať a veľmi skoro museli dospieť.

Björk bola ešte veľmi malá, keď odišli z Islandu, z tých čias si nič konkrétne nepamätala. Prvé spomienky z detstva má človek z obdobia okolo troch rokov. V čase tra-

gédie mala šesť. Vravela, že sa jej vynárajú obrazy tmy a sedadla v roztraseanom aute, nedokázala však tieto veci časovo zoradiť ani ich spojiť s inými udalosťami. Spomienky pravdepodobne vymizli. Príchod medzi nových ľudí a do nového jazykového prostredia ich zrejme ešte viac skreslil.

Hulda svojím neteriam nikdy nepovedala pravdu o ich mame ani nič o ich minulosti na Islande. Teraz už bolo na otázky neskoro, keďže začiatkom roka zomrela. Po jej smrti sa Björk rozhodla vrátiť na Island. Chcela byť bližšie k Hildur a ako sama povedala, na Faerských ostrovoch ju už nič nedržalo, keď je už aj Hulda na druhom svete.

Björk za posledný rok veľakrát Hildur pripomínala, že ich stretnutie len urýchlilo túžbu po zmene a videla v tom veľkú príležitosť konečne uskutočniť svoje plány, aby neostali len snom. Celú svoju dospelosť sa starala o hospodárstvo na Faerských ostrovoch, teraz však predala ovce, nechala dom prázdny, presťahovala sa na Island a začala pracovať ako ošetrovateľka, keďže to vyštudovala. Zatiaľ nemá trvalé miesto, no dúfa, že ho čoskoro nájde. Ovláda jazyk a v tej oblasti chýbajú ľudia. Občas zastupuje v centrálnej reykjavíckej nemocnici. Náhradníkov potrebujú predovšetkým cez prázdniny.

Hildur pochopila, že keď Björk nie je v práci, venuje sa háčkovaniu a kickboxu, číta veľa detektívok a v televízii sleduje všetky možné kriminálne seriály.

Na zadnej stene haly malého letiska v Ísafjörðure bolo dvojce dverí. Južným východom kráčali prilietajúci cestujúci do budovy terminálu, severný vstup bol zas vyhradený pre odlety. Björk neplánovala letieť domov, chcela si tam len požičať auto. Po začiatku pandémie koronavírusu požičovne rozpredali väčšinu vozidiel, no keď sa obmedze-

nia pomaly stávali minulosťou, začal cestovný ruch opäť ožívať. Autá, ktoré im zostali, sa snažili pred blížiacou sa vianočnou sezónou dostať čo najviac na cesty. Znamenalo to jazdiť s nimi na dlhšie trasy medzi obcami. Björk to vyhovovalo, auto mala práve v servise.

„Bolo by skvelé pobudnúť tu dlhšie, ale sľúbila som, že zoberiem služby. Teraz potrebujú často zastupovať.“

Hildur tomu celkom rozumela. Bola na tom podobne ako jej sestra: ich všedné dni sa príliš nelíšili, po práci ich doma nikto nečakal.

„Strávime teda spoločnú Veľkú noc?“ spýtala sa Björk.

Medzi obočím sa jej prehĺbila zvislá čiara. Hildur si všimla, že sa objaví vždy, keď sestra nad niečím sústreďene premýšľa.

Hildur rozhodne prikývla. Dlhú veľkonočnú dovolenku všetci očakávali ako vrchol jari. Islandania vtedy chodia s rodinami na Kanárske ostrovy alebo Floridu, prípadne sa vyberú na rodinnú chatu, jedia tam obrovské čokoládové vajcia a nahlas čítajú rôzne životné múdrosti, ktoré nájdu v ich vnútri.

Hildur, Björk a teta Tinna sa dohodli, že vtedy pôjdu spoločne na Faerské ostrovy. Zájdu na Huldin hrob a Björk im ukáže známe miesta.

Všimla si, že je už po jednej poobede. Čochvíľa sa začne stmievať. Björk by radšej vyrazila teraz, aby stihla prejsť horskými serpentínami, kým nesadne úplná tma. Hildur pocítila, akoby jej hrud' stiahol akýsi imaginárny uzol. Známa úzkosť, tiaž, ktorú cítila už niekoľko dní, ju začala silnejšie zvierať. Znamenalo to jediné. Veci v jej okolí sa začali nepriaznivo vyvíjať, na obzore bolo nejaké nešťastie. Mrzli jej prsty na nohách. Namiesto bežeckých topánok si mala obúť poriadne zimné čižmy. Niekoľkokrát vstala na špičky, aby

jej lepšie prúdila krv. Björk sa zohla po batoh pri nohách a dala si ho na chrbát.

Hildur vedela, že by sa na to nemala pýtať, no nepomohla si.

„Ako sa vlastne má Rósa?“

Björk zmizol úsmev z tváre, v rukách začala nervózne premieľať kľúče od požičaného auta a obzerala sa naokolo. Napravila si ruksak a pomedzi silno zovreté pery precdila:

„Dobre vieš, že sa o tom nebavíme.“